

Her gjeld det å halda ting saman!

Forkynning, diakoni og rettferd i eit teologisk perspektiv

KJETIL AANO

I denne artikkelen hevdar eg at debatten om misjon, bistand og kultur, eller om kristent ansvar i møte med fattigdom, og med kulturelt og religiøst mangfald ofte ber preg av ein teologisk reduksjonisme. Vi fell alt for lett i ei grøft der ting som heng saman, blir rivne frå kvarandre: Noen framhever forkynning framfor kamp for rettferd; i dei siste tiåra er kyrkjjas kamp for rettferd blitt framheva som mindre problematisk enn forkynning og annan religiøs påverknad (les: misjon); og i begge tilfelle strevar ein ofte med å komma til rette med kulturell og religiøs variasjon som uttrykk både for skaparverkets fargerike mangfald og menneskets bortvendhet frå Gud.

Min påstand her er vi kan ikkje overvinna denne mangelen på heilskapstenking utan at vi aktiverer på nytt vesentlege sider ved den klassiske kristne læra om Gud som treenig, og trekker konsekvensar av det for dei utfordringane vi stå overfor i vår tid. Eg håpar gjennom desse refleksjonane å bidra litt til det.

Vatn til velsigning

Heile landsbyen var samla. Sjølv om det var midt på dagen, sola brende nådelaut frå skyfri himmel og temperaturen var godt over

40 grader, var folk i jublande stemning. Grunnen var enkel. Landsbyen hadde fått vatn. Brønnen var ferdig, den var nesten 60 meter djup. Og opp til kanten kom reint, kjølig vant, filtrert gjennom Saharas sand, reinare enn dei noen gong hadde sett det.

Vi var i ein landsby ikkje langt frå Douentza i austre Mali. Året var 2003. Brønnboring var ein viktig del av utviklingsprosjektet PDRM (Programme de Développement de la Région Mopti) i Mission Evangelique au Mali (MELM), eit samarbeid som etter kvart samla ei lang rekke norske og vestafrikanske kyrkjer og misjonsorganisasjonar¹.

Dagen blei innleia av høgtideleg opning av brønnen. Rundt den var det bygd ei opphøgd plattform som skulle hindra sand og anna rusk å falla ned i vatnet. Der blei det stilt same krav til reinleik som i heilage hus. Vatnet blei henta opp i 40 liters store geiteskinnsekker som var festa i eit tau, gjekk over eit trinsesystem, og i den andre enden var det bunde fast i sadelen på ein kamel. Vatnet kom opp til sisterna på toppen ved at kamelane gjekk – nei, sprang - fram og tilbake og stansa på meteren der dei skulle. Og folket jubla².

Så kom talane. Frå norsk side blei folket helsa til lukke. Det blei understreka at dette arbeidet blei utført av ein kristen organisasjon, og at målet med arbeidet var at folket skulle få vatn. Det var eitt uttrykk for kristen nestekjærleik, og det låg ingen band eller vilkår i dette prosjektet. Frå norsk side ble idet framheva at dette prosjektet har som mål å gi folket reint vant å drikka, ikkje først og fremst dåpsvatn.

Så var det den lokale landsbysjefen og åndelege vegleiaren sin tur. Han innleia ved å kalla ned Guds velsigning over prosjektet. Så takka han misjonen og PDRM som på denne måten hadde vist menneske solidaritet og kjærleik, og som hadde vist dei at også dei som her var på brukarsida, var omfatta av Guds kjærleik. Derfor, sa han, gjekk takken denne dagen først og fremst til Gud, og så til dei som her viste seg som Guds sanne tenarar.

Forholdet mellom forkynning og gode gjerningar

Diakonien som evangeliets dørøpnar

Episoden frå Mali, som er ekte og sjølvopplevd, opnar opp for oss ei heil rekke aktuelle spenningslinjer: Kva er relasjonen mellom

bistand og kyrkjjas formidlande/forkynnande karakter? Kva rolle spelar gode gjerningar i kyrkjjas utadretta trusformidling? Og kor viktig er tru og trusending for å skapa grobotn for samfunnsending?

Misjonorganisasjonane veks ut av ein tradisjon der det var vanskeleg å gi det diakonale sin rettmessige plass. I mange av våre dokument blei den tillagt ein tenande funksjon. Gode gjerningar var gode og nødvendige når det fremja evangeliets framgang og kyrkjjas vekst. Eg tar med to eksempel frå vår historie for å visa dette.

Under ein hungersituasjon på Madagaskar ein gong på 1920 talet oppsto det ein debatt om å etablere ein jordbruksskole for å motverka at slike situasjonar skulle gjenta seg. Debatten dreidde seg den gongen ikkje om dette var strategisk gode grep, men om eit slikt tiltak ville bidra til å ta vekta bort frå det som var misjonsrørslas eigentlege oppdrag, og i kva grad ein gjennom dette ville blanda seg i det som med rette var statens og ikkje kyrkjjas domene eller regiment³.

Samtidig med at ein seriøst diskuterte legitimiteten ved dette, sto Misjonsselskapet for eit velutvikla helsearbeid. Ein helbreda ikkje bare sjuke gjennom misjonærars aktivitet, men ein sørga for strukturelle endringar, skipa helsevesen og etablerte til og med utdanning for legar, på eige grunnlag, men i samforståing med staten⁴. Her var vurderingane doble. På den eine sida er det heilt tydeleg at ein også frå NMS si side heilt tilbake til Schreuders arbeid med medisinkista i Sør-Afrika⁵, hadde ei delvis instrumentalt forståing av kva helsearbeid var. Samtidig, og det er viktig, hadde misjonsrørsla, inkludert NMS, nærmast ein teologisk ryggmargsreaksjon som gjorde at helsearbeid og forkynning gjekk hand i hand, og helse og skole blei heile tida forstått som ein del av oppdraget. Det er uråd å skjønna korfor ein skulle handla som ein gjer utan at reint faktisk tenkte seg Guds "hospitality" som uttrykt på to måtar og effektuert i to ulike sirklar: Den eine der Gud tar imot oss ufortent i sin nåde i si kyrkja; og den andre der Guds godleik blir uttrykk ved at menneske som treng det, blir tatt imot av guds-menneske gjennom helsearbeid som blir utført utan baktankar.

Likevel kunne ein gjennom heile historia også uttrykka ei tydeleg instrumental forståing også av helsearbeidet. Ludvig Munthe

skreiv seint som i 1985 boka *Venstrebandsmisjon? Misjonslegar på Madagaskar frå 1860-talet og ut hundreåret*⁶. Ein gjer ikkje forfatternen urett når ein hevdar at han her til dels såg helsearbeidet, og altså bistand/diakoni, som sekundært i forhold til kyrkjjas eigentlege oppdrag, som var verbalt å formidla evangeliet til tru.

Ei klassisk todeling: Primært og sekundært.

Kva er det aller nødvendigaste?

Her kan ein sjå Ludvig Munthes bok som eit bidrag til ein viktig samtale som hadde pågått sidan misjonsrørslas start, men som var blitt forsterka gjennom den teologiske utviklinga som fann stad særleg på 1960-talet om kva som var evangeliets innhald. Det vaks fram to tydelege og sterke tradisjonar, som ennå lever rundt oss og kjempar om ideologisk hegemoni, som begge har eit idé-historisk grunnlag der det fysiske, uttrykt gjennom kyrkjjas "hospitality"-tradisjon, og det verbale, mest tydeleg uttrykt gjennom ei tolking av det lutherske "Ordet aleine", blir skilt frå kvarandre, og blir ståande i eit spennings- eller eit motsetningsforhold. Tankegangen er at det eine representerer det eigentlege, det primære, og det andre blir følgeleg sekundært og ueigentleg. Dei to sidene heng ikkje saman.

"The witness of the Church": Når forkynninga blir borte

Om misjonsrørsla i Noreg langt på veg representerte ei instrumental tolking av kyrkjjas diakonale og sosiale vitnesbyrd, opplevde ein frå 1960-talet av ei sterk vektlegging av det motsette. Gjennom ulike impulsar, og særleg frå dei politiske og sosiale endringane i store delar av verda, gjerne formidla av dei økumeniske organisasjonane som Kirkenes Verdensråd og Det Lutherske Verdensrådet (LVF), blei vekta lagt på kyrkjjas sosiale funksjon, kyrkjjas funksjon som endringsagent både sosialt og politisk; frigjer- ring blei tolka i politiske og økonomiske termar, og det kristne ansvaret blei gradvis omtolka frå eit ansvar for å dela evangeliet med dei som ikkje kjenner det, til å dela Guds gåver på ein rettferdig måte i ei urettferdig verd.

Mykje av dette speglar i meir eller mindre grad den gjenopp- daginga av verda som fann stad frå 1960-talet av og som Kirkenes Verdensråd (KV) blei den fremste eksponenten for. Ein av dei mange som kom til å prega denne utviklinga i den økumeniske

rørsla var den nederlandske teologien J. C. Hoekendijk. Han øvde ei sterk innverknad på tenkinga i desse organa, og hans tenking kom til å prega KV gjennom 1960-talet og i årtia etterpå.

Hoekendijk ville med sitt program bygga bru mellom kyrkjas åndelege sfære og den sosiale og politiske røyndommen som folk levde i.

Hans modell førte likevel ikkje til at kyrkjene makta å halda saman bodskap og handling på ein slik måte at bodskapen blei kroppsleggjort ("*embodied*"). Han sto for ei relativt radikal omtolking av kyrkja og hennar rolle, og teologien hans blei vidareført i tråd med dette. Kyrkja er i verda, og verda set dagsorden. Dette innebar ei radikal sekularisering av den økumeniske rørsla, og til fleire tiår med sterk teologisk polarisering. Langt på veg fall han for eige grep.

Likevel har han og kretsen rundt han levert viktige bidrag, og hans understreking av at misjon primært har Gud som subjekt, har varig verdi og blir ført vidare av alle greiner i den globale kyrkja⁷. Hans radikale tankar er etter kvart langt på veg moderert, og har han fått æra for å prega ikkje bare KV, men den globale tenkinga om kyrkje og misjonens rolle gjennom å vera den som førte til at omgrepet 'Guds misjon' (*Missio Dei*) blei alminneleggjort som eit uttrykk for ei ny totalforståing av kva kyrkjas misjon og kyrkjas spesifikke misjonsoppdrag besto av: Den var nettopp ikkje kyrkjas, men Guds⁸.

Hoekendijk presenterte dette langt på veg slik at Guds handlingsmønster måtte tolkast lausrive frå kyrkja sine, som sto som uttrykk for snever og sjølvsentrert åndeleggjering i møte med ei lidande verd der Guds finger kunne merkast først og fremst gjennom frigjerande folkerørsler utanfor kyrkja. Det blei kyrkjas oppgåve å tolka historia, og kasta seg på dei historiske prosessane som dei representerte. Desse prosessane var politiske og sosiale og hadde diakonale dimensjonar og konsekvensar. Programmet sitt for ei sekulær omtolking av kyrkjas rolle presentert han i ei rekke artiklar frå 1950-talet av, og i boka *The World inside out*.

Det er ingen tvil om at impulsane frå Kirkenes Verdensråd og innverknaden frå desse teologiske straumdraga, kopla saman med ei sosialetisk oppvakning som gjekk både utanfor og innanfor dei kristne kyrkjene, førte til både teologiske og organisatoriske endringar. I Noreg og over store delar av Europa oppsto det i kjøl-

vatnet av denne sosiale vekkinga sterke rørsler som tok dette ansvaret på alvor. Både rørsler med klar kristen basis som *Rettferdigheten kan ikke vente*, og andre med ein meir allment etisk grunnlag som Attack og SLUG (Slett u-landsgjelden) er klare uttrykk for dette. Mange har ein kristen etisk motivasjon for sitt sterke engasjement i desse. Likevel er det Kirkens Nødhjelp (KN), og etter kvart ungdomsorganisasjonen Changemaker, som på ein særleg måte er blitt eit organisatorisk uttrykk for dette engasjementet. KN understrekar i alle sine dokument sitt klare kyrkjelege mandat for sitt arbeid: Ein handlar på vegne av norske kyrkelydar⁹. Samtidig blir det med varierende styrke understreka i KN's dokument at ein nettopp ikkje ser på sitt arbeid som eit ledd i ein religiøs påverknads-strategi, og ein ser ikkje sitt arbeid i lys av kyrkjens misjonsoppdrag. Til tider er dette uttrykt slik at ein nærast får inntrykk av at ein helst ikkje såg at det dei gjorde, førte til religiøs påverknad på noen måte¹⁰.

I dei siste åra har Kirkens Nødhjelp sine styringsdokument likevel tydeleg understreka samanhengen mellom det KN står for og utfører og kyrkjens øvrige arbeid, som også omfattar misjonsarbeid som ein legitim del av heilskapen. Under seinare års bistandsdebattar, mellom andre då Terje Tvedt problematiserte frivillege organisasjonars arbeid, og særleg trusbaserte organisasjonars arbeid, blei KN kritisert nesten på linje med misjonsorganisasjonar¹¹.

Også med eit diakonalt perspektiv, som det som Kirkens Nødhjelp representerer, kan det vera like vanskeleg som for misjonsorganisasjonane med sin tradisjon, å få ting til å henga saman. På same måten som misjonsorganisasjonane, strevar ein med å få til samanhengen mellom det diakonale/sosialetiske/bistandsrelaterte arbeidet på den eine sida, og kyrkja si forkynning/oppfordring til omvendning og tru på den andre - men ein gjer det med motsett forteikn, så å seia. Misjonsorganisasjonane strevar med å finna det diakonale og det sosialetiske vitnesbyrde sin rettmessige plass i si teologiske forståing. Ein del av KN-refleksjonen strevar med å komma til rette med kyrkjens misjonerande dimensjon.

Eller sagt annleis: Det er noe som er primært, og i KN-samanhengen er det vitnesbyrde om Guds gode vilje for livet, det som fremjer livet, livskrefter og frigjering i motsetning til undertrykking fattigdom og nød. I dette paradigmet blir forkynninga, kallet til tru

og omvendning ofte sekundært, men i tillegg blir det til dels uttrykk for noe problematisk, fordi det blir tolka som eit uttrykk for ei åndeleg overlegenheitskjensle som er upassande i ei tid der likeverd og gjensidig respekt for tru og livssyn er grunnleggande viktig. Eg seier ikkje her at dette er synspunkt som på eksplisitte måte bli uttrykt som KN's standpunkt. Men på same måten som misjonsorganisasjonar ber med seg ein motsett ubalanse som ein understraum, skjer det også her.

Med andre ord: I begge tilfelle har ein problem med å halda saman ånd og kropp, det diakonale og forkynninga.

Dette har vore ei utfordring for den kristne kyrkja i lange tider, kanskje alltid. Men det er grunn til å gleda seg over at her ser vi at det er i ferd med å utvikla seg ei tilnærming, frå begge sider.

Det har med teologiske perspektiv å gjera. Og det kan også knytast til den teologiske nyoppdaginga som Hoekendijk sto for: At Kyrkjias oppdrag, primært ikkje er kyrkjias, men Guds. Og samtidig er det også kyrkjias¹².

Trinitarisk basis

Resten av artikkelen skal underbygga dette, og det vil eg gjera ved å visa at begge grøftene eg har peikt på, er uttrykk for ein grunnleggande teologisk reduksjonisme som ingen av partane vil vedkjenna seg. Men den er der som eit trugsmål, og denne teologiske reduksjonismen kjem av at vi i vår samanheng ikkje i tilstrekkeleg grad hentar innsikt frå vår trinitariske Gudsforståing.

Med andre ord, når det utviklar seg teologiske problem i kyrkja, heng det ofte saman med teologiske manglar.

Guds misjon

Kyrkja er kalla til å delta i *Guds misjon*. Dette ordparet har møtt allmenn aksept i mest heile spekteret av kristne greiner og grupperingar. Men ein legg ulike ting i det.

I Kirkenes Verdensråd-teologien, slik den utvikla seg utover i 1960-talet, var feilen at ein langt på veg kopla Guds misjon frå kyrkjias misjon, og Gudsrike-omgrepet var ikkje som i Det nye testamentet knyta til Kristus-realiteten, men sto for ein meir diffus guddommeleg straumdrag som gjekk gjennom historia.

På den andre sida vil ein kunna hevda at i store delar av den vestlege misjonsrørsle er det ein sterk kristo-sentrisme som pregar

både tenking og handling. I fromhetstradisjonar, teologisk refleksjon og i strategisk misjonsarbeid har dei to andre personane i det kristne Gudsbiletet har ofte fått tildelt ei tilbaketrekt rolle. Om den økumeniske rørsla har frikopla Kristusnærveret i kyrkja frå Gudsriket, kan ein med ein viss rett hevda at ein i den protestantiske misjonsrørsla, noe som også er vidareført i den evangelikale misjonsrørsla, har gitt Sonen ein så dominerande plass i Gudsbiletet at dei to andre personane i guddommen si rolle er blitt underkommunisert. Ein kan med rette tala om ein kristosentrisme i evangelikal misjonsteologisk tradisjon¹³. Gud Faders rolle både som skapar og oppretthaldar, har spelt ei nedtona rolle, med konsekvensar for forståing av og haldning til både skaparverk og natur, og til kulturelt mangfald som uttrykk for Guds gode kreative kraft og vilje nedfelt i mennesket. Dette har ikkje vore til hinder for at eit breitt spekter av diakonal teneste har vakse fram innanfor denne greina av kyrkjas misjonsrørslar. Men som eg har peikt på ovanfor, har ein ofte strevd med å gi dette ei tilstrekkeleg teologisk grunngeving. Samtidig blei Andens plass som fornyar og overraskar, som undergjerar, talsmann og åndskraft, også nedtona. Ofte har Anden – som han som gjennomsyrrer trusliv og skaparverk – fått ein forsmådd posisjon i eit rasjonelt protestantisk univers. Dette gjeld også i protestantiske misjonsrørslar.

Det som blir underkommunisert, kjem ofte igjen med overdriven styrke. Det har skjedd også her, først gjennom KV-teologien, der Gudsriket mista ankerfeste i Kristus-vedkjenninga og kyrkja; og så i dei ulike karismatiske bølgene, der opplevinga av Andens kraft ofte blir lausrive frå kyrkjas trusforvaltning og tradisjon, skaparens fornuftsgåver, og Kristus-vedkjenningas realistiske syn på mennesket som ennå ikkje heilt framme i helging og innsikt.

I begge tilfelle er konsekvensen av dette ein lagnadstung teologisk reduksjonisme som det er avgjerande å overvinna. Det skjer etter mi meining ved å ta eit oppgjær langs to linjer: For det første er det nødvendig i begge retningar å skjønna korleis kyrkjas lære om treininga fører til at ein overvinn desse manglane. For det andre er det vesentleg at denne dynamiske forståinga av treininga fører til ei langt mindre statisk forståing av kyrkja og kyrkjas vesen.

Nyoppdaga dynamisk trinitetslære

I følge Craig van Gelder¹⁴ (Van Gelder 2007) skjer det ei nyoppdaging av dynamikken i den kristne kyrkja si lære om treeininga langs to tradisjonar. Først den augustinske tradisjonen, som også ofte er kalla den økonomiske treenighetslæra. Her er kjernepunktet ei forståing av Guddommen som han som sender: Først sender han Sonen som sonar verdas synd og legg grunnlaget for menneskehetens forsoning. Saman sender dei så Anden som skaper kyrkja, som sidan sjølv blir invitert til å delta i Guds sending. Her blir kyrkja sin misjonale karakter, kyrkjens vesen som sendt til verda, understreka. Misjon framstår med andre ord ikkje bare som ei særinteresse, men som eit uttrykk for kyrkjens essens, som ei forlenging av den treeinige Guds handlemåte.

Det andre perspektivet er den perichoreiske trinitetsforståinga¹⁵: Guddommens tre personar som deltar i ein levande og løpande utveksling og samtale. Slik blir treeininga eit bilete på kva det inneber å vera skapt i (den treeinige) Guds bilete. Og slik speglar guddommens indre dialog og samliv seg i kva det inneber å vera skapt i Guds bilete, og denne gudsbilete-røyndommen kjem til uttrykk i menneskets plass i dialog med Guddommen, menneskets plass i menigheten og i samfunnet/verda, i kulturen og i skaparverket som ho er ein del av. Også dette har konsekvensar for kyrkjeforståinga. Det inneber at ein ikkje kan skilja kyrkjens ulike aktivitetsfelt frå kvarandre. Forkynning og diakonal praksis har ulike motiv og siktar mot ulike mål og resultat. Men dei er like fullt gjensidig avhengige av kvarandre, dei står heile tida i dialog med kvarandre, eller lever biletleg tala i gjensidig utveksling - som i ein slags osmotisk trykkrelasjon - i høve til kvarandre.

Konkret tyder dette at det ei viktig oppgåve å overvinna ei todeling (eller i dag, kanskje tredeling) der ein enten framhever forkynning/misjon, eller diakoni/ kamp mot urett, eller som eit tredje sett aktivitetar, kamp for det truga skaparverket og mot klimatrussel - som det eigentlege. Ei trinitarisk basis kan bare føra til at desse sidene ved etterfølgingas pris faktisk heng saman.

Vegen vidare

Utfordringa går derfor til misjonsrørslene og –miljøa: Vi treng arbeida for å overvinna kristosentrismen i vår tradisjon. Det tyder

sjølvsgatt ikkje at vi skal slutta å halda fast på den lutherske grunn-sanninga om Kristus aleine som vegen til Gud, eller at det er gjennom Kristus og det biletet han gir oss av Faderen, at vi lærer Gud å kjenna. Men det utfordrar oss som misjonsrørslar til å skjønna kva det inneber at også som frelsar er Gud skaparen; at Gud som vi kjenner gjennom Sonen, også er Ande som gir alt det skapte liv. Det utfordrar oss i møte med kulturelt og religiøst mangfald til å skjelna, til å ha evne til å sjå det ukjende som vi møter i eit dobbelt perspektiv: Både som uttrykk for skapingsmessig overskot og kreativitet, og samtidig med klart syn for at alt som er skapt kan misbrukast og bli ein reiskap i det vondes teneste. Her gjeld Paulus si formaning til sine landsmenn også oss: At vi i vårt forsvar for Guds ære gjerne må vera brennande, men at det må skje med skjønsemd og forstand (Rom 10,2).

Eit vesentleg perspektiv på dette er forsoning. Den klassiske misjonsrørsla har hatt forsoning mellom Gud og menneske som sentrum i sitt oppdrag og identitet. Dette er heilt grunnleggande. Men ein kan ikkje med ein heilbibelsk basis sjå bort frå at forsoning omfattar meir enn forholdet mellom menneske og Gud. Eg hevdar ikkje andre perspektiv på forsoning er framande for misjonsrørsla. Men eg meiner det er grunn til å hevda at det har vore eit eintydig trykk på relasjonane Gud – menneske. Og i den grad andre forsoningsperspektiv har spelt med, har dei ofte hatt eit individualistisk fokus, og gjerne med helging som teologisk kategori eller ramme.

Mot ei slik forståing vil eg hevda at ei heilbibelsk syn vil bera med seg ei vidare forståing: Forsoning mellom Gud og menneske som ein grunnleggande kategori, fører til forsoningsprosessar i tre vidare sirklar: For det første forsoning med menneske som står ein nær. Dette blir framheva av Jesus som ein vesentleg del av livet som disippel (Matt 5,23-24). Dernest også forsoning med andre menneske og med annleis menneske. Her har Paulus oppsummert ved på ein glimrande retorisk og pedagogisk måte å gi oss summen av Jesu lære og praksis: Det er ikkje lenger vesensskilnader basert på etnisitet (jøde/grekar), sosiale ulikskap (slave/fri) eller kjønn (kvinne/mann) (Gal 3,27)¹⁶. Derfor skal det heller ikkje vera det. Og til sist, forsoning mellom det menneske og det skapte. Dette understrekar igjen Paulus i sitt brev til romarane, der han teiknar visjonen om det forsona skaparverket (Rom 8,22).

Utfordringa for misjonsrørsler blir derfor å unngå ei teologisk reduksjonisme, samtidig som vi held fram med å vera *misjonsrørsler*.

Bryta ut av det sekulære paradigmet

Like vesentleg er det at kristent basert arbeid for rettferd, utvikling, miljø og klima, vedkjenner seg både sin trusbasis og sin samanheng. Det er ein like stor fare at rørsler og organisasjonar som har hovudfokus på kamp for rettferd, og mot fattigdom underkommuniserer sin teologiske basis. Særleg i den vestlege verda, som er gjennomsyra av eit sekulært verdsbilete, kan dette bli ei freisting. Det er viktig at også diakonale og sosiale rørsler med kristen basis, vedkjenner seg kontakten med dei greinene i kyrkja som har ei forkynnande, trusformidlande og misjonerande målsetting. Det inneber sjølv sagt ikkje at ein går god for all praksis til alle aktørar på alle felt. Men det inneber i det minste følgjande moment:

- Trusbaserte organisasjonar må tydeleg vedstå seg si religiøse tru/ kristne tru som basis og motivasjon for å forandra verda til det betre. Det har med truverd i forhold til organisasjonars eigenart og identitet å gjera. Og det er ingen motsetning mellom profesjonalitet og fagleg kvalitet på den eine sida, og medvit om etisk/religiøs basis på den andre. Det er også viktig å understreka at å ha eit trusfundament for sitt arbeid ikkje er noe kristne trusbaserte organisasjonar er aleine om. Også eit sekulært verdsbilete er basert på trusførestillingar. Også sekulær bistand kommuniserer og formidlar eit tru – på korleis verda er sett saman, på årsakssamanhengar, på verknader og førestillingar om makt og vanmakt. Dette er synspunkt som det er aukande forståing for i ein del bistandsfaglege miljø. Ein del bistandsorganisasjonar i Europa, også statlege organ, t.d. Nederland, Storbritannia og Sveits, har derfor eit langt mindre skepsis til trusbasert bistand enn det tilfelle er i Noreg.
- Like viktig er det å understreka at diakonalt arbeid eller arbeid for større rettferd ikkje er drive av eit motiv om å påverka mot-takarane eller å omvenda dei. Det dreier seg tvert imot om å møte menneske der dei er, og å gjera det med menneskas eigendefinerte behov i sentrum. Gode gjerningar har ikkje

- skjulte motiv. Gode gjerningar blir utførte for å gjera livet til medmenneske lettare og betre. Slik, og bare slik, skal dei spegla Guds godleik. Helsearbeid har som mål at menneske skal bli friske. Kamp for menneskerettar utfører ein fordi ein trur at menneske er verdifulle, skapte i Guds bilete uavhengig av kven dei er og kva dei trur¹⁷. Men samtidig er det heilt naturleg at menneske med ei religiøs tru, ikkje legg den av når dei møter menneske i nød. Organisasjonar som har ein kristen eller religiøs basis for sitt arbeid må vedkjenna seg dette også i møte med sosiale og diakonale prosjekt, i sitt bistands- og utviklingsarbeid. Å forsøka å nedtona denne basisen og denne tilknytninga kan lett vera eit uttrykk for teologisk reduksjonisme, der skapardimensjonen blir lausriven frå resten av trusuniverset; og der forsoning blir gjort til eit reint immanent fenomen.¹⁸
- Ein slik reduksjonisme underkommuniserer eit vesentleg punkt i alt arbeid mot urett: Eit element av oppgjer. Forsoning krev oppgjer med uretten, og ein kristen trusbasert arbeid for utvikling og kamp mot fattigdom og nød, blir kamp mot uretten ufråkommeleg. Det kan ikkje utelukkande leggst til eit sekulært, politisk plan. Det dreier seg også om personar. I allment språk kallar vi dette haldningsskapande arbeid. Dette er eit nødvendig element i alt arbeid mot fattigdom og urett. Her ligg det ikkje skjult ein enkel tanke om at blir verda kristen, forsvinn fattigdom og urett. Men det dreier seg om å ta på alvor spørsmålet om kva verkemiddel ein har for å skapa nye bilete og nye haldningar til seg sjølv, til andre menneske og til det skapte. Her har etter mi meining både misjonsorganisasjonar og kristent baserte bistandsaktørar bøygd kne for Baal¹⁹, og lagt seg til ei altfor sekulært språk, som langt på veg inneber at ein ukritisk godtar eit sekulært paradigme²⁰.

Praktiske konsekvensar og konklusjon

Med denne artikkelen vil eg gjerne utfordra misjonsorganisasjonar til å tenka diakonalt og teologisk om sitt arbeid i eit heilskapleg perspektiv. Vi har langt på veg overvunne vår tendens til gjera det diakonale til eit verkemiddel for forkynninga. Men vi har kanskje eit behov for å gjennomtenka igjen kva posisjon vårt diakonale eller bistandsarbeid skal ha, både den teologiske grunngivinga vi har, og det språket vi nyttar når vi omtalar det.

Eg ønsker også indirekte å utfordra andre trusbaserte miljø, som t.d. Kirkens Nødhjelp, til å sterkare sjå den perichoreiske samanhengen mellom eit diakonal strategi for å bidra til å endra verda og til å kjempa mot uretten, og kyrkja som uttrykk for eit Gudsrikenærvær som ligg utanfor menneskeleg planlegging og kontroll.

Like vesentleg er det at dei ulike aktørane som bygger på kristen tru, maktar å sjå kvarandre som medaktørar i eit større samarbeid. Det er ikkje alltid slik at alle organisasjonar skal utføre heile breidda av det kristne ansvaret. Ei arbeidsdeling som den vi finn i det norske kyrkjebiletet, treng ikkje vera uttrykk for at noe er gale. Men det er behov for ei sterkare understreking av at dei andre er nødvendige for at kyrkja skal leva ut sin identitet. Det er eit behov for at vi alle saman lærer å dansa, og å dansa med kvarandre²¹.

Om desse teologiske refleksjonane har bidratt til det, vil eg vera meir enn nøgd.

Notar

¹ MELM starta som eit samarbeid mellom NMS, Den Evangelisk Lutherske Frikirken, DELF og Dansk Sudan Mission. Etter kvart blei fleire lokale afrikanske kyrkjer inviterte til som samarbeidspartar. I løpet av 2009 er samarbeidet utvida til eit likeverdige partnerskap mellom alle deltakarar, som i dag omfattar: Evangelical Mission Society (EMS), som er ein del av Evangelical Church of West Africa (ECWA); Baptist Convention of Nigeria (BCN); Union des Eglises Evangéliques au Benin (UEEB); Eglise Evangélique du Cameroun (EELC), i tillegg til NMS og DELF. Nyleg tilsett direktør i MELM er pastor Moïse Ngayep frå EELC.

Målet med MELM er å bygga ei levedyktig og livskraftig fulnitalande kyrkje Mali. Utviklingsprosjektet PDRM har heile tida vore ei utfordring for dette arbeidet. Det er større i omfang og økonomi enn eit famlande kyrkjebyggingsarbeid; og den diakonale tenkinga blant partnerorganisasjonar og kyrkjer har vore forskjellig. Nettopp derfor er dette eksemplet godt eigna som ei innføring i og innleiing til vårt tema.

² At det i eit berekraft-perspektiv er råd å stilla spørsmål til sider ved prosjektet, er ei anna sak. Sandstormar og lokale haldningar til vedlikehald, kombinert med eit lagdelt samfunn med ulike haldningar til manuelt arbeid, har ført til at fleire av brønnane i prosjektet er blitt ubrukelege i løpet av ein tiårsperiode. Dette er eit viktig tema, men ligg utanfor denne artikkelens skopus.

³ NMS arkiv. Debatten var meir nyansert enn kva som var "eigentleg" misjon. Den dreidde seg også om kor grensen går for kva som er eit statleg ansvar

- og kva som er kyrkjeleg arbeid, og slik peiker den fram mot dagens debatt om utviklingssamarbeid og friville organisasjonars og det sivile samfunns rolle.
- ⁴ Birkeli, F., E. Birkeli, et al. (1949), *Det Norske misjonsselskaps historie: Madagaskar innland, Vest-Madagaskar, Øst-Madagaskar*.
 - ⁵ Myklebust, O. G., C. M. Doke, et al. (1986). *En var den første: studier og tekster til forståelse av H. P. S. Schreuder*. Oslo, Land og kirke/Gyldendal. Her må eg visa til Misjonstidende og til Myklebusts bøker
 - ⁶ Munthe, L. (1985). *Venstrebandsmisjon?: misjon[s]legar på Madagaskar frå 1860-åra og ut hundreåret*. Oslo, Luther.
 - ⁷ Hoekendijk, J. C., L. A. Hoedemaker, et al. (1967). *The church inside out*. London, S.C.M.
 - ⁸ Berentsen, J.-M., T. Engelsviken, et al. (2004). *Missiologi i dag*. Oslo: Universitetsforlaget, 1. utg. 1994, s Guder, D. L. (1998). *Missional church: a vision for the sending of the church in North America*. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans.
 - ⁹ Prinsippdokument for Kirkens Nødhjelp, Sammen for en rettferdig verden, vedtatt i representantskapet 30. mai 2008. Paragraf 1.1: "Kirkens Nødhjelp er en diakonal organisasjon for global rettferdighet. Oppdraget er gitt av kirken og organisasjoner i Norge"... ([Http://www.kirkensnodhjelp.no/Documents/Kirkens%20N%20c3%b8dhjelp/Om%20Kirkens%20N%20c3%b8dhjelp/KN_Prinsippdokument%202008_NO_OPTIMIZED.pdf](http://www.kirkensnodhjelp.no/Documents/Kirkens%20N%20c3%b8dhjelp/Om%20Kirkens%20N%20c3%b8dhjelp/KN_Prinsippdokument%202008_NO_OPTIMIZED.pdf))
 - ¹⁰ Dette blei uttrykt f. eks. i forarbeidet til strategidokumentet som blei vedtatt i 2008, mens formuleringa i dag lyder: "Hjelpen gis betingelsesløst og uten intensjon om å påvirke menneskers religiøse tilhørighet" (§2.3)
 - ¹¹ Tvedt, T. (2002). *Verdensbilder og selvbilder: en humanitær stormakts intellektuelle historie*. Oslo: Universitetsforl.
Tvedt, T. (2002). *Utviklingshjelp, utenrikspolitikk og makt: den norske modellen*. Oslo: Gyldendal akad.
Terje Tvedt trykte sin svært kritiske artikkel som ein dobbelkronikk i Dagbladet 1. mars 2004, og der samanlikna han Norsk bistandspolitikk med Saudi Arabia. Debatten som fulgte var lang og engasjert.
 - ¹² Guder, D. L. (1998). *Missional church: a vision for the sending of the church in North America*. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans.
Gelder, C. (2007). *The ministry of the missional church: a community led by the spirit*. Grand Rapids, Mich.: Baker Books.
 - ¹³ I eit tidelagere utkast av artikkelen brukte eg nemninga "praktisk kristomonisme". Sjølv med ordet "praktisk" som avgrensande og kvalifiserande omgrep, er eg er likevel kommen til at dette blir misvisande. Evangelikal misjonstradisjon står ikkje for ein teologi der 2. trusartikkel utslettar dei to andre. Men eg vil likevel hevda at det skjer to ting: For det første får 2. trusartikkel ofte ein for stor plass i forkynning og i teologi. Og for det andre blir 1. og 3. trusartikkel lese og tolka gjennom 2. artikkel, medan det motsette i langt mindre grad finn stad.
 - ¹⁴ Van Gelder, C. (2007). *The ministry of the missional church: a community led by the spirit*. Grand Rapids, Mich., Baker Books.
 - ¹⁵ Volf, M. (1998). *After our likeness: the church as the image of the Trinity*.

- Grand Rapids, Mich: Eerdmans; , Van Gelder, C. (2007), *The ministry of the missional church: a community led by the spirit*. Grand Rapids, Mich.: Baker Books.
- ¹⁶ Dette poenget har eg fått frå professor Øyvind Eide ved Misjonshøgskolen. Han har vist at dette motivet blir brukt medvite av Paulus nettopp for å understreka korleis kyrkja både er eit nytt fellesskap, og korleis dette forpliktar kyrkja til i si framtrede i verda skal realisera dette nye fellesskapet. Kjetil Aano: "Partnership in Holistic Mission in the New Millennium", *Norsk Tidsskrift for misjonsvitenskap*, årgang 62, 2009, nr 2, s 91 – 109.
- ¹⁷ Aano. Kjetil, "Talande Handlingar, Globalt perspektiv", i *DagenMagazinet* 11.03.2009:
- ¹⁸ Schreiter, Robert: *Liberation and reconciliation as paradigms of mission*. Swedish mission council 5/2003.
- ¹⁹ 1. Kong. 19,18.
- ²⁰ James, Rick: *Creating Space for Grace. God's Power in Organisational Change*. Svenska missionsrådets skriftserie 2/2004.
James, R. (2004). *Reflections on current thinking on spirituality in organisations: contribution to a discussion*. Sundbyberg, Swedish Mission Council.
- ²¹ Mt. 11.17

Litteraturliste:

- Berentsen, J.-M., T. Engelsviken, et al. (red.) (2004). *Missiologi i dag*. Oslo: Universitetsforl. 1. utg. 1994
- Birkeli, F., E. Birkeli, et al. (1949). *Det Norske misjonsselskaps historie: Madagaskar innland, Vest-Madagaskar, Øst-Madagaskar*.
- Guder, D. L. (1998). *Missional Church: A Vision for the Sending of the Church in North America*. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans.
- Hoekendijk, J. C., L. A. Hoedemaker, et al. (1967). *The Church Inside Out*. London: S.C.M.
- James, R (2004). *Creating Space for Grace. God's Power in Organisational Change*. Svenska missionsrådets skriftserie.
- James, R. (2004). *Reflections on Current Thinking on Spirituality in Organisations: Contribution to a Discussion*. Sundbyberg: Swedish Mission Council.
- Munthe, L. (1985). *Venstrebandsmisjon?: misjon[s]legar på Madagaskar frå 1860-åra og ut hundreåret*. Oslo: Luther.
- Ranger T. (ed.) (2008). *Evangelical Christianity and Democracy in Africa*. Oxford: Oxford University Press.

- Schreiter, R (2003) *Liberation and Reconciliation as Paradigms of Mission*. Swedish Mission Council.
- Tvedt, T. (2002). *Verdensbilder og selvbilder: en humanitær stormakts intellektuelle historie*. Oslo: Universitetsforl.
- Van Gelder, C. (2007). *The Ministry of the Missional Church: A Community Led by the Spirit*. Grand Rapids Mich.: Baker Books.
- Volf, M. (1998). *After Our Likeness: The Church as the Image of the Trinity*. Grand Rapids Mich.: Eerdmans.

Kjetil Aano, f. 1949. Cand. theol., Misjonshøgskolen/ Menighetsfakultetet, 1975. Misjonsprest, NMS, Madagaskar, 1978-88, som evangelist, leder for evangeliseringsavdelingen i sentralsynoden i Malagasy Lutheran Church, og som leder for Atsimoniavoko Regional Theological Seminary. Generalsekretær, NMS, 2000-. Tidligere arbeid omfatter immigrantarbeid, Stavanger og redaktør, Misjonstidende.

A Comprehensive View is Necessary: Proclamation, Diaconia and Justice in a Theological Perspective

In this article I argue that there is a tendency towards a theological reductionism when faith based organisation grapple with the challenge of justice and their role in changing the world. The mission of the church is often split. Either one underlines the necessity of sharing the gospel, and leaves the rest to the politicians, or one is called to challenge the injustices of the world, and disapproves of the Church's religious activities. Either way, faith threatens a comfortable working theory.

This dichotomy can only be overcome if the church rediscovers the wealth hidden in the rich trinitarian theological heritage, and I argue for a more bold use of the theology of the trinity when discussing mission and diakonia in the church.